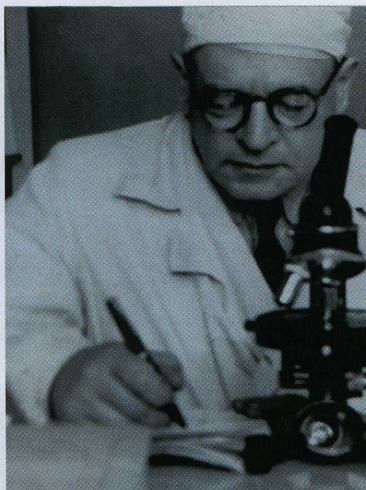

GYDYTOJO PROFESIJOS PRESTIŽAS

DAKTARAS ILJA SKLIUTAUSKAS (1896–1976)

„<...> gydytojo atsinešimas prie savo paciento sielos pareina nuo gydytojo humaniškumo. Meilė žmonijai patraukia žmogų į gydytojavimą, ne veltui sakydavęs didysis Paracelsus: „Gydytojas išauga širdį“. Nė vienas luomas tiek negelbsti kenčiančiai žmonijai žodžiu ir darbu, kiek gydytojai.“

Ilja Skliutauskas

Ilja Skliutauskas gimė 1896 m. rugsėjo 22 d. Gardine, medicinos mokslus baigė 1920 m. Charkove. Iki 1931 m. dirbo gydytoju Kapčiamiestyje ir Žagarėje. 1931–1940 m. – gydytoju Kaune, TSRS pasiuntinybėje ir Prekybos atstovybėje. Nuo 1947 m. I. Skliutauskas dirbo Vilniaus universiteto Vidaus ligų propedeutikos katedroje asistentu, nuo 1953 m. – vyresnioju dėstytoju, o 1956–1972 m. – docentu. 1953 m. apgynė kandidato disertaciją „Žmogaus kraujo koloidų dispersiškumo klausimu, kintant organizmo reaktyvumui“. I. Skliutauskas buvo labai darbštus, pareigingas, aukštos erudicijos žmogus, mokėjo keletą svetimų kalbų, domėjosi medicinos istorija, buvo išsilavinęs įvairiose meno srityse. Paskelbė apie 50 mokslinių darbų lietuvių, rusų ir vokiečių kalbomis, o taip pat straipsnių meno bei jaunimo auklėjimo klausimais. Dirbdamas praktikos gydytoju provincijoje, rašė žurnalui „Medicina“.

2015 m. gegužės mėnesį Lietuvos medicinos bibliotekoje buvo pagerbti trys labai skirtingi, o kartu ir panašūs savo veikla gydytojai-rašytojai: Eduardas Selelionis, Filomena Taunytė ir Jokūbas Skliutauskas, kurie daugelį metų buvo medikų-literatų poezijos pavasarių organizatoriai ir renginių sielos. Ruošiantis šventei, kuri vadinosi „Kad siela pražystų“, ieškojome medžiagos, atspindinčios jų darbą, kūrybą, dalyvavimą įvairiuose renginiuose, gebėjimą bendrauti ir skatinti aplinkinius domėtis menu, kultūra, sveiku gyvenimo būdu. Gydytoją Jokūbą Skliutauską žinojome kaip aktyvų Medicinos

bibliotekos skaitytoją. Kiek vėliau teko ir artimiau pabendrauti, rengiant parodas, skirtas žymiems Lietuvos medikams atminti: profesoriui Emiliui Vinteleriui, Vytautui Sirijos Girai, Vladui Šimkūnui, Jonui Basanavičiui ir kt. Ir kuo čia dėtas Ilja Skliutauskas? Štai ir prasideda inicialų painiava bibliografiniuose aprašuose prie dviejų pavardžių Ilja Skliutauskas ir Jokūbas Skliutauskas. Tėvas ir sūnus. Abu medikai, abu gydytojai terapeutai, abu rašė ne tik klinikinės medicinos temomis, bet ir kultūros, medicinos etikos ir kitais visuomenei aktualiais klausimais. Pirmųjų raidžių inicialai dažnai būdavo painiojami – „I“ su „J“. Šios asmenvardžių raidelės ir iškretė netikėtą pokštą per parodas, skirtas Jokūbui Skliutauskui, pristatymą. Ar kam iš rašytojų rūpėjo Jokūbo mokslinis laipsnis? Kai kuriuose šaltiniuose Iljos Skliutausko disertacija (apginta 1953 m.) priskiriama gydytojui Jokūbui Skliutauskui. Jokūbas Skliutauskas vieniems buvo geras gydytojas, kitiems įdomus pašnekovas. Kaip pats Jokūbas sakydavo: „Tarp rašytojų – geriausias daktaras,

o tarp gydytojų – geriausias rašytojas.“ Dėl literatūrinių rašinių datų taip pat niekas nesuko daug galvos. Ar kas galėtų suabejoti, kad straipsnis smagių pavadinimu „Ieškau moters“ (Kultūra, 1940, Nr. 1, p. 80) – ne Jokūbo rašinys? Ar labai skaičiuosi, kiek gi tų metų galėjo būti rašytojui?

Apie tai, kad Jokūbas Skliutauskas pirmas savo publikacijas išspausdino apie 1940 m., buvo minima ne vienoje publikacijoje apie Jokūbą. Rašytojų sąjungos pirmininkas Valentinas Sventickas „In memoriam. Atsisveikinant su Jokūbu Skliutausku“ rašė: „J. Skliutauskas spaudoje debiutavo 1940 m.“ Šį nesusipratimą „išrišo“ renginyje dalyvavusi Jokūbo sesuo dailininkė Adasa Skliutauskaitė. Ji šypsodamasi pasakė: „Kokia čia nesąmonė? Jokūbas tada buvo tik 15 m. bachūras. Apie kokius jo straipsnius galima kalbėti? Čia mano tėvo rašyta. Jis ir apie dailę nusimanė“.

Dėl šios priežasties ir panorau plačiau sužinoti apie gydytoją – docentą Ilją Skliutauską. Nedaug ką pavyko rasti spaudoje, bet ne daugiau apie tėtį sužinojau ir iš gerbiamosios Adasos Skliutauskaitės. Ji pasakė: „Tėtė buvo tikras gydytojas ir mokslininkas, iš pašaknų. Jis labai vertino darbą universitete, mylėjo studentus, atrodė, kad ir jie jį gerbė ir mylėjo.“

Norint sužinoti apie asmenybę, teko pasukti kitu keliu – pasidairyti po rašytinius šaltinius ir pabandyti į Ilją Skliutauską pažvelgti per jo publikuotus straipsnius. „Skliutausko“ pavardė man buvo užkliuvusi ir anksčiau, informacijos ieškant žurnale „Medicina“ (1920–1944 m.). Pirmiausia į akis krito I. Skliutausko publikacija „Poėzija ir medicina“ (Medicina, 1932, Nr. 1, p. 1). Kad ši publikacija ne Jokūbo Skliutausko – abejonių nekėlė (Jokūbas gimė 1925 m.), bet temų panašumai vertė susimąstyti, ar tarp šių dviejų žmonių nėra giminytės ryšio? Vis knietėdavo gydytojo Jokūbo Skliutausko paklausti, ar čia ne jo tėtis, ar tik bendrapavardis ir paprašyti papasakoti ką nors daugiau. Bet... tai laikas netinkamas, tai nepatogu, tai pamiršti, nes užimtas esi kitais darbais, temomis, problemomis. Taip ir liko daug neužduotų ir neatsakytų klausimų: apie Ilją Skliutauską, apie profesorių E. Vintelerį, kuris buvo ne tik patologinės anatomijos pradininkas, bet ir poetas, parašęs ir išleidęs eilėraščių rinkinį „Traume und Gedanken“ (1938, Kaunas), apie V. Krėvę, J. Basanavičių ir daugelį kitų, kurių gyvenimo keliais leisdavosi rašytojas Jokūbas Skliutauskas. Taip pat apie medicinos biblioteką, kurioje gydytojas rašytojas Jokūbas praleisdavo labai daug laiko ir vis pykdavo, kad per trumpos darbo valandos. Deja.

Apie Ilją ir Jokūbą Skliutauskus biografinių žinių labai nedaug. Nei vienas, nei kitas nepaliko išsamios autobiografijos. Viskas, kas liudija Iljos Skliutausko asmens tapatybę, pateikta rašinio pradžioje ir yra paimta iš leidinio „Sveikatos apsauga“ (1976, Nr. 9, p. 58–59). Pabandykime pasidžiaugti tuo, ką gydytojas Ilja Skliutauskas paliko savo publikacijose žurnale „Medicina“. Iš viso nuo 1923 m. iki 1941 m. buvo atspausdinta daugiau nei 20 originalių straipsnių ir daugiau nei 30 literatūros apžvalgų iš rusų ir vokiečių medicinos spaudos. Didžioji dauguma straipsnių turėjo cituojamos literatūros sąrašus. Tai rodė, kad gydytojas, provincijoje dirbdamas praktinį darbą, domėjosi medicinos naujienomis, skaitė, referavo, dalijosi savo praktikos pastebėjimais su kolegomis. Vienoje pirmųjų savo publikacijų „Gydymas sunkių širdies veikimo dekomensacijos formų kraujoleidžiu“ autorius ir nusako savo rašymo tikslą: „Kadangi aš esu priėjęs tos minties grynai aprioriniai, o patikrinti ją praktikoje galimybės nesu turėjęs, tai aš ir pasiryžau atspausdinti šį mano straipsnėlį, kad atkreipus į ją dėmesį kolegų, kuriems klinikinė medžiaga yra prieinama“ (Medicina, 1923 m. Nr. 3–4, p. 157–158).

Iljos Skliutausko domėjimosi laukas labai platus, temos apima tiek medicinos problemas, tiek gydytojų ir pacientų etikos ir psichologijos klausimus. Gydytojas aprašė jam pačiam tekusius spręsti įvairius

Nukelta į 13 p.

GYDYTOJO PROFESIJOS PRESTIŽAS

Atkelta iš 12 p.

sudėtingus, rečiau pasitaikančius, atvejus, analizuoja, pasiremdamas užsienio spauda, dalindamasis mintimis, bet ne teigdamas, o kviesdamas diskutuoti, aiškintis, kaip geriau reikėtų elgtis vienu ar kitu atveju. Iš prie pavardės pažymėtų vietos pavadinimų galima atsekti, kuriuo metu kur gyveno ir dirbo gydytojas Ilja Skliutauskas, kaip keitėsi tiek vardo, tiek pavardės rašyba. 1923 m. autoriaus pavardė buvo rašoma J. Skliutovskis. 1924 m. po straipsniu parašyta „Dr. J. Skliutauskas (Pikeliai, Maž. a.)“. Kur tuo metu dirbo, gydytojas nurodo aprašydamas ligos atvejį: „Š. m. balandžio mėn. 19 d. buvau pakviestas Pikelių miestelyj pas ūkininką Juozą P.". Iš straipsnio „Keli Heine-Medin'o ligos atsitikimai“ (Medicina, 1929, Nr. 7, p. 487–493) galima spėti, kiek apytikriai laiko gydytojas praktikuoja Lietuvoje: „<...> praktikuodamas Lietuvoj jau aštuonerius metus, dar nė karto tos ligos nebuvau užtikęs. <...> R-tė Janina, 1 metų 7 mėn amž. iš Žagarės...“.

Iš pateiktų publikacijų galima spręsti, kad dirbdamas Žagarėje daug rašė įvairiausiomis medicinos, sveikatos, medicinos istorijos ir deontologijos temomis: „Išpūdziai palikę nuo Heine-Medin'o ligos epidemijos“, „Pacientas ir jo siela“, „Apie Liaudies mediciną“, „Karlsbado kurortas ir buvę tenai XI-iejie tarpautiniai gydytojų tobulinamieji kursai“, „Poėzija ir medicina“ ir kt. Dėl pastarosios publikacijos parašymo vietos kyla šiek tiek neaiškumų. Daug kur teigiama, kad tai autoriaus pirmoji knygelė, parašyta Žagarėje. Deja, faktai liudija ką kita. 1932 m. tuo pačiu pavadinimu atspausdintame straipsnyje prie pavardės randame parašyta Kaunas, o išnašose pastabą, kad: „Pranešimas skaitytas per Kauno m. gydytojų sąjungos posėdį 1931 m. lapkričio mėn. 30 d.“. Tad priskirti šią publikaciją Žagarės laikotarpiui nelabai galima.

Ypatingą dėmesį norėtuši atkreipti į šioje publikacijoje I. Skliutausko pateiktas mintis, kodėl taip artima medikui yra kūryba ir kodėl rašantis gydytojas gali būti ir tikru gydytoju: „Šis pranešimas yra etiudas apie poėziją ir mediciną, kilęs mano mintyse galvojant apie Arthur'o Schnitzler'io mirtį ir skiriamas jam paminėti. Aš čia nenagrinėsiu jojo literatūrinių kūrinių, nes tat nėra gydytojo dalykas; aš tenoriu tik pabrėžti, kad Arthur Schnitzler buvo ne tik poetas ir dramaturgas, bet ir iki gyvo kaulo gydytojas“. Be minėto gydytojo, publikacijoje pateikiama ir daugiau pavyzdžių, kada praktikuojantis gydytojas buvo ir rašantis, tarp jų paminėti ir lietuvių gydytojai, kurie buvo geri savo srities specialistai ir kūrėjai. Autorius bando nagrinėti priežastis, kodėl medikai kuria: „<...> Natūralistai, gamtos paslapčių tyrinėtojai, gerai supranta, kad jų ieškojimas nėra ir negali būti galo, nes, radus atsakymą į vieną klausimą, tučtuojau neišvengiamai iškyla kitas – „dėl ko“. Jie užsiima mokslu dėl to, kad jie, panašiai, kaip ir poėtai, turi pašaukimą, kad juos, kaip ir poėtus pagauna įkvėpimas, intuijija, kad mokslininkai, lygiai kaip ir poėtai, pergyvena kūrybos laimę. Medicina, kaip natūralistiškas mokslas, su jo išradimų paslaptimis, kaip menas *per se*, gydymo menas, kuris pagrįstas gabumais, intuijija, įkvėpimu, kaip profesija – gelbėjimas nuo mirties, nuo kančių, tarnavimas nelaimingiesiems, – medicina ankštai susijusi su poėzija. Net proziškiausioji iš jos disciplinų, anatomija, mokslas apie formą, yra tildas, jungiąs mediciną su menu, ir tarp savo grossmeisterių gali nurodyti ne į mažesnius, kaip kad pats Leonardo da Vinci.“ (Medicina, Nr.1, p. 1).

Kiekvienoje Iljos Skliutausko publikacijoje galima rasti ir šioms dienoms aktualių temų, klausimų ir svarstymų. Straipsnyje „Pacientas ir jo siela“ analizuojamos tokios pat problemos, apie kurias kalbama ir šiuo metu, praėjus beveik šimtmečiui. „Mūsų metu medicina pergyvena didelių reformų gadinę. Senosios disciplinos išsišakoja ir persigrupuoja, naujosios disciplinos išauga bežiūrint. Žinoma, šitokia būklė neišvengiamai veda prie sauros specializacijos, prie profesinio vienpusiškumo padidėjimo. <...> Kitaip tariant, gydytojas specialistas visuomet turi palaikyti ryšį ir su kitomis gretimomis medicinos sritimis.“ (Medicina, 1930, Nr. 11, p. 739). O kaip gražiai pasakyta apie liaudies mediciną: „Jeį pripažintume, kad mokslinė medicina yra galiausiai ne

kas kita, o tik išstobulinta, ištaisyta ir papildyta liaudies medicina, kurios pradžia glūdi tolimoje stabmeldystės senovėje, kai žmonija buvo užvis artimiausia gamtai, tai turėtume sutikti, kad Lietuva, palyginti vėliausiai pakrikštyta, yra labai tinkamas kraštas liaudies medicinai studijuoti.“ (Medicina, 1931, Nr. 1, p. 1). Autorius dėkoja žurnalo redaktoriui dr. J. Staugaičiui už pageidavimą parašyti šia tema. Iš publikacijų galime spręsti, kad Ilja Skliutauskas buvo Kauno miesto gydytojų sąjungos narys, skaitė pranešimus, dalyvavo suvažiavimuose.

Rašydamas apie meną, kultūrą Ilja Skliutauskas kreipdavo dėmesį į bendražmogiškąsias visuomenės problemas. Jau minėtame straipsnyje „leškau moters. (Išpūdziai ir samprotavimai moterų dailininkių parodos proga)“, autoriaus atkreipia dėmesį į tai, kad moterys neturėtų kopijuoti vyrų ir tuo užsikariauti sau pozicijų, kad moteris per savo pajautimą turi atskleisti pasaulį, išlikti savimi: „Moterų lygybė būtų laimė žmonijai. Tačiau nereikia suprasti tos lygybės moters savybių kraštutinumo nivieliavimo prasme. Nes moteris visuomet turi likti moterimi.“, „Moterys! Jūs esate žmonijos motinos. Tik jūs vienos galite nukreipti besianti-nantį blogį. Grožio jausmas, estetikos, humaniškumo, gėrio ir meilės jausmas neužgęsta jūsų širdyse“, – taip autorius kreipėsi į moteris,

kai Europoje jau buvo įsiplieskęs Antrasis pasaulinis karas. Ilja Skliutauskas rašė ne tik apie meną, kultūrą, bet komentuodavo ir sporto įvykius: „Didelis Kauno Makabi laimėjimas“ ar „Kauno Makabi krepšininkai Vilniuje“ (Apžvalga. Žydų visuomenės minties savaitraštis. 1940, Nr. 9).

Mintys, išsakytos apie gydytoją-kūrėją publikacijoje „Medicina ir poėzija“, tinka ir Iljai, ir Jokūbai (tėvui ir sūnui) Skliutauskams. Apie tai byloja Iljos Skliutausko mokinio, o Jokūbo

Skliutausko – kolegos dr. Juozapo Butkaus užrašyti prisiminimai: „Man besimokant Vilniaus Universiteto Medicinos fakultete, čia dirbo ir man dėstė energingas, greitas docentas Ilja Skliutauskas, gydytojo-terapeuto ir rašytojo Jokūbo Skliutausko bei dailininkės-grafikės Adasos Skliutauskaitės tėvas. Visi jie įsimintini. Ypač man įsiminė per paskaitą docento I. Skliutausko papasakota istorija apie jo, dar jaunučio gydytojo, dūminėje Žemaitijos kaimo troboje atliktą operaciją. Jis trobos viename kampe atsivėrė savo atsivežtom išvirintom paklodėm ir apklėjęs jomis stalą išoperavo pūlingu perleurtu sergančią 16 metų mergaitę. Neįsivaizduojama, kaip jis kaime be jokio rentgeno nustatė tokią diagnozę. Neįsivaizduojama, koks tada galėjo būti nuskausminimas. Po operacijos jis ligonę slaugė, perrišinėjo, vežė paties išvirtus buljonus. Ligonė pasveiko. Docentas pasakė, kad įdomu būtų sužinoti, ar ji dar gyva. Aš apie tą paskaitą per atostogas papasakojau tėvams, gyvenusiems Žemaitijoje. Pasirodė, kad ta ligonė yra tėvo bendradarbio žmona. Buvusi ligonė, išgirdusi, kad docentas yra sveikas ir gyvas, perdavė per mane jam linkėjimus ir padėką už išgelbėtą gyvybę. Abu norėjo susitikti ir vaikų padedami tai padarė. Jaučiausi laimingas, padėjęs susitikti vienas kito išsiilgusiems žmonėms.“ (J. Butkus, „Atsiminimai apie Ilją ir Jokūbą Skliutauskus“, <https://lmbtau.wordpress.com/tag/mediku-kuryba/>)

Du gydytojai – Ilja ir Jokūbas Skliutauskai – tėvas ir sūnus paliko savo kūrybą ir šiltus prisiminimus artimųjų, kolegų, mokinių ir pacientų širdyse.

Minint daktaro Iljos Skliutausko 120-ąsias gimimo metines, norėtuši paprašyti jo mokinių ar jį pažinojusiųjų pasidalinti prisiminimais, nuotraukomis ar bent padėti atpažinti žmones, esančius šiose fotografijose.

Regina Vaišvilienė, LMB
Straipsnis buvo atspausdintas leidinyje „Brasta. Lietuvos žydų istorijos ir kultūros almanachas“, 2015, Nr. 4.